

Abstrakt

POJEM A PRÁVNÍ DŮSLEDKY PŘEKROČENÍ MEZÍ NUTNÉ OBRANY A KRAJNÍ NOUZE

Diplomová práce se zabývá pojmem a právními důsledky překročení mezí nutné obrany a krajní nouze (excesu). Obě tyto okolnosti vylučující protiprávnost v případě naplnění zákonných předpokladů zajišťují právo každého svépomocně odvrátit útok, resp. nebezpečí hrozící zájmům chráněným trestním zákonem. Důsledkem naplnění podmínek nutné obrany a krajní nouze je vyloučení nejen trestní odpovědnosti jednajícího, ale i protiprávnosti jeho jednání. V těchto případech se proto od počátku nejedná o trestný čin. Tato vlastnost činí z nutné obrany a krajní nouze instituty se zásadním významem pro trestní odpovědnost.

Cílem této práce je zaměřit se na oba instituty především z hlediska situací, kdy dochází k překročení jejich dovolených mezí a komplexně vymezit pojem excesu a právní následky s ním spojené. Na pojem excesu se práce snaží nahlédnout jak z hlediska názorů teorie, tak zákonné úpravy i rozhodovací praxe soudů, neboť způsoby jeho vymezení se z hlediska těchto tří pohledů mohou částečně odlišovat.

První část práce pojednává obecně o okolnostech vylučujících protiprávnost, mezi které se řadí i krajní nouze a nutná obrana. Snaží se především vystihnout podstatu těchto institutů a jejich roli v právním řádu. Zabývá se také významem protiprávnosti jako znaku trestného činu, zejména otázkou, zda je protiprávnost obecným znakem trestného činu nebo znakem tvořícím jeho skutkovou podstatu.

Druhá a třetí část jsou následně zaměřeny na instituty nutné obrany a krajní nouze, když podrobně zkoumají veškeré podmínky, které musí nastat, aby bylo možné je aplikovat. Stanovují tak hranice, ve kterých se jednající osoby musí pohybovat, aby jejich jednání bylo považováno za společensky prospěšné a proto bylo zbaveno povahy protiprávnosti. V rámci těchto kapitol jsou přiblíženy i některé dílčí problémy jako např. nutná obrana proti útokům úředních osob či proti osobám nepřičetným, osobám jednajícím ve skutkovém omylu a dětem.

Čtvrtá část se zabývá vymezením pojmu překročení mezí krajní nouze a nutné obrany. V návaznosti na předchozí kapitoly jsou rozebrány jednotlivé případy excesu v závislosti na porušení konkrétní podmínky, a to za předpokladu, že takové porušení může k excesu vést.

Právní kvalifikace jednání v excesu a jeho jednotlivé právní důsledky jsou pak předmětem páté části. První kapitola se věnuje otázkám zavinění v souvislosti s excesem a

rozebírá především možné přístupy k subjektivní stránce pachatele excesu. V kapitole druhé jsou rozebrány jednotlivé instituty, jejichž užitím je možné zohlednit skutečnost, že trestný čin byl spáchán v důsledku překročení mezi krajní nouze a nutné obrany.

Na závěr této části autor shrnuje současnou právní úpravu, uvažuje nad jejím možným vývojem do budoucna a vyjadřuje se k otázce, zda je v aktuální podobě dostatečná.

Šestá část se krátce zabývá jednáním v omylu v souvislosti s excesem z krajní nouze a nutné obrany.

Diplomová práce převážně reflektuje úpravu trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a pouze v některých částech práce je pro srovnání použita starší úprava, zejména trestní zákon č. 140/1961 Sb. a dále trestněprávní předpisy, které mu předchází. Tato diplomová práce vychází z právního stavu k 19. 3. 2014